

ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ

01/03/2026

Όταν ο Αδάμ εξορίστηκε από τον Παράδεισο, δεν έχασε απλώς έναν τόπο. Έχασε τη δυνατότητα της άμεσης θέασης, την πρόσωπο προς πρόσωπο κοινωνία με τον Θεό. Η εικόνα του Θεού που έφερε μέσα του παρέμεινε, αλλά σκοτίστηκε, ο καθρέφτης της καρδιάς του θόλωσε. Και ενώ ο Θεός εξακολουθούσε να αναζητά τη «βαθιά καρδιά» του ανθρώπου, όπως λένε οι Πατέρες, εκείνος έμενε κλεισμένος στην αποκοπή του, ανίκανος να συλλάβει τη θεία παρουσία. Η εξορία αυτή δεν ήταν πρωτίστως γεωγραφική, αλλά οντολογική. Ήταν η αδυναμία να βλέπει κανείς Εκείνον που είναι αόρατος κατ' ουσίαν, αλλά γίνεται ορατός μέσω της ενέργειάς Του και της Χάριτός Του. Το χάσμα ανάμεσα στον Θεό και τον άνθρωπο δεν ήταν απλώς ηθικό, αλλά υπαρξιακό.

Το Ευαγγέλιο της Κυριακής της Ορθοδοξίας μας οδηγεί στην καρδιά αυτού του μυστηρίου. Όταν ο Χριστός καλεί τον Φίλιππο και τον Ναθαναήλ, δεν τους προσκαλεί απλώς σε μια διδασκαλία. Τους προσκαλεί σε μια προσωπική συνάντηση με Εκείνον που είναι η ζώσα Εικόνα του Θεού. Ο Ναθαναήλ, ο «ἀληθῶς Ἰσραηλίτης, ἐν ᾧ δόλος οὐκ ἔστι», αναγνωρίζει στον Ιησού τον Υιό του Θεού. Αλλά ο Χριστός του υπόσχεται κάτι ακόμη μεγαλύτερο: «ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε τὸν οὐρανὸν ἀνεωγῆτα, καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου». Ο ουρανός που έκλεισε με την εξορία του Αδάμ ανοίγει ξανά. Ο Χριστός γίνεται η κλίμακα του Ιακώβ, ο δρόμος της επιστροφής, η ορατή μορφή του αοράτου Θεού. Η ενανθρώπιση είναι η αποκατάσταση της Εικόνας, όχι ως ιδέα, αλλά ως πρόσωπο που μπορεί να συναντηθεί, να αγγιχθεί, να αγαπηθεί.

Ο Άγιος Παῖσιος εξηγεί γιατί οι Ορθόδοξοι τιμούμε και ασπαζόμαστε τις ιερές εικόνες. Αναφέρει ότι οι Άγιοι χαίρονται όταν ξεσηκώνονται από τα χαρτιά ή από τα σανίδια και τυπώνονται στις καρδιές των ανθρώπων. Όταν ο χριστιανός ασπάζεται με ευλάβεια τις άγιες εικόνες και ζητά βοήθεια από τον Χριστό, την Παναγία ή τους Αγίους, με τον ασπασμό της καρδιάς του δέχεται μέσα του όχι μόνο τη χάρη Του Χριστού, της Παναγίας ή των Αγίων, αλλά τον ίδιο τον Χριστό, την ίδια την Παναγία, τον ίδιο τον Άγιο, οι οποίοι πλέον ενθρονίζονται στο τέμπλο του ναού της καρδιάς του.

Η Εικονομαχία του 8ου και 9ου αιώνα δεν ήταν απλώς μια θεολογική διαμάχη. Ήταν επίθεση στο ίδιο το μυστήριο της ενανθρώπισης. Όταν το 726 ο Λέων Γ' ο Ίσαυρος διέταξε την απομάκρυνση της εικόνας του Χριστού

από τη Χαλκή Πύλη της Κωνσταντινούπολης και το 730 εξέδωσε το πρώτο διάταγμα κατά των εικόνων, δεν απαγόρευε απλώς μια θρησκευτική πρακτική. Απέριπτε το “σκάνδαλο” της κένωσης, αρνούνταν να αποδεχθεί ότι ο Θεός έγινε ορατός, υλικός και προσιτός. Η Ζ' Οικουμενική Σύνοδος της Νίκαιας το 787, που συγκάλεσε η αυτοκράτειρα Ειρήνη η Αθηναία, αποκατέστησε τις εικόνες. Όμως η διαμάχη ξέσπασε ξανά το 815 με τον Λέοντα Ε'. Χρειάστηκε η σθεναρή στάση της αυτοκράτειρας Θεοδώρας, η οποία τον Μάρτιο του 843 συγκάλεσε σύνοδο υπό τον πατριάρχη Μεθόδιο και αποκατέστησε οριστικά και πανηγυρικά τις εικόνες. Η διαμάχη αυτή δεν ήταν μόνο θεωρητική. Ήταν πολιτική, βίαιη και αιματηρή. Μοναχοί διώχθηκαν, εξορίστηκαν και βασανίστηκαν. Ο Ιωάννης ο Δαμασκηνός, ο μεγάλος υπερασπιστής των εικόνων, έδειξε ότι η απεικόνιση του Χριστού δεν είναι ειδωλολατρία, αλλά επιβεβαίωση της ενσάρκωσης. Η κρατική εξουσία προσπάθησε να περιορίσει το μυστήριο σε ιδεολογικό δόγμα. Αλλά η Εκκλησία, με τους Ομολογητές και τους μάρτυρές της, αντιστάθηκε.

Στην εποχή μας βιώνουμε μια σύγχρονη εικονομαχία. Σήμερα δεν καίμε εικόνες, τις αγνοούμε. Δεν τις καταστρέφουμε με βία, τις απαξιώνουμε με αδιαφορία. Η νέα εικονομαχία είναι ο τεχνοκρατικός ορθολογισμός που επιδιώκει να μετατρέψει τον άνθρωπο σε μέτρο και αριθμό, σε οικονομική μονάδα, σε βιολογική ύπαρξη χωρίς πνευματική διάσταση. Δεν καταστρέφει τις εικόνες με το σφυρί όπως οι εικονοκλάστες του παρελθόντος. Τις πνίγει μέσα στον θόρυβο, στην κατανάλωση, στην απουσία σιωπής. Ο άνθρωπος βομβαρδίζεται με εικόνες αλλά δεν βλέπει πια. Περιορίζεται στο να κοιτά και παύει να θεωρεί τον άλλο. Ζούμε μέσα σε έναν πολιτισμό όπου όλα γίνονται εικόνες, οθόνες, φωτογραφίες, προφίλ. Κι όμως, μέσα σε αυτή την πλημμύρα εικόνων το πρόσωπο χάνεται. Βλέπουμε τα πάντα αλλά δεν συναντούμε κανέναν.

Η απάντηση της Εκκλησίας παραμένει η ίδια, η πίστη ως προσωπική κοινωνία με τον ζώντα Θεό. Όχι μια φιλοσοφική πεποίθηση, αλλά η ζώσα εμπειρία της θείας χάριτος. Όταν η καρδιά αιχμαλωτίζεται από το ιερό δέος, τότε κανένας ορθολογισμός δεν μπορεί να τη δαμάσει. Η Μεγάλη Τεσσαρακοστή μας προσφέρει τα πνευματικά όπλα, την ελεημοσύνη, την αγάπη, τον περιορισμό των ηδονών, ώστε να ισχυροποιήσουμε την καρδιά μας. Όχι για μια απλή σωματική άσκηση, αλλά για να παλέψουμε εναντίον της λησμονιάς του Θεού που διαχέεται στον σύγχρονο κόσμο. Μας καλεί σε μετάνοια. Και μετάνοια σημαίνει αλλαγή του τρόπου του βλέπειν. Να μάθουμε να βλέπουμε ξανά. Να καθαρίσουμε τα μάτια της καρδιάς μας, για να θεωρούμε τον Θεό: «Μακάριοι οί καθαροί τῆ καρδία ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται». Η νηστεία, η προσευχή, η εξομολόγηση και η Θεία

Λειτουργία είναι τα θεραπευτικά μέσα για να ξανακερδίσουμε την πνευματική όραση.

Αδελφοί, η Κυριακή της Ορθοδοξίας είναι η υπενθύμιση ότι ο Αδάμ επέστρεψε από την εξορία, όχι με δική του δύναμη, αλλά διά της κενώσεως του Χριστού, ο Οποίος έγινε η ζώσα Εικόνα του αοράτου Θεού. Στο πρόσωπό Του η ανθρώπινη φύση ξαναβρίσκει τον προσορισμό της. Εμείς καλούμαστε να ζήσουμε αυτό το μυστήριο. Να γίνουμε «κατ' εικόνα και καθ' όμοίωσιν» όχι ως θεωρητική διατύπωση, αλλά ως τρόπος υπάρξεως. Διότι ο άνθρωπος είναι εικόνα Θεού. Και όταν αρνούμαστε την ιερότητα της εικόνας, στην πραγματικότητα αρνούμαστε τη δυνατότητα του άλλου να είναι μυστήριο, να είναι τόπος παρουσίας του Θεού. Τον υποβιβάζω σε αντικείμενο, σε μέσο, σε χρησιμότητα.

Ο σύγχρονος τρόπος ζωής επιβάλλει μια αδιάκοπη παραγωγή εικόνων και συγκροτεί ένα εικονιστικό περιβάλλον μέσα στο οποίο συντηρείται και «περιθάλπεται» ένας επινοημένος εαυτός. Εκεί ο άνθρωπος αναπλάθει φαντασιακά την ύπαρξή του και τελικά διαμορφώνει ένα ανθρωπολογικό πρότυπο αποκομμένο από την εκκλησιαστική εμπειρία και την ουσιαστική σχέση των προσώπων. Μέσα σε αυτή την πλημμύρα παραστάσεων το πρόσωπο απειλείται με αφάνεια. Γι' αυτό καλούμαστε να σταθούμε όρθιοι ως ζώσες εικόνες του Θεού μέσα σε έναν κόσμο που επιχειρεί να μας κάνει να λησμονήσουμε ποιοι είμαστε. Να διαφυλάξουμε την ελληνορθόδοξη ταυτότητά μας όχι ως ιδεολογική αυτάρκεια, αλλά ως ζωντανή εμπειρία σχέσης με τον Χριστό. Και αν παραμείνουμε μέσα σε αυτή τη σχέση, τότε ο ουρανός που άνοιξε Εκείνος δεν θα κλείσει ποτέ. Θα παραμένει ανεωγμένος, προσκαλώντας μας να γευόμαστε από τώρα «ἃ ἠτόίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν».

π. Παναγιώτης Τσαπέκος